

Spomini.

(Po babičini pripovedi.)

rasen večer je. Tiha noč razgrinja svoje temno krilo in zavija naravo v mirno spanje — sladek počitek. Bleda luna se vozi v svojem zlatem vozu po sinjem oboku, spremljana od nebrojnih svetlih zvezdic, svojih hčeric, in mrklo gleda spečo naravo. Lahen vetrič veje in ziblje listje na drevju, da nekako skrivnostno šumi in šepeče, kakor bi govorilo o preteklih, davnih časih. Oj, kdo bi razumel to skrivnostno šepetanje?

Na oknu sloneč gledam nehoté blede spremljevalko noči in poslušam šumenje in šepetanje listja bližnjih kostanjev; a misli moje so doma, v rodni koči. V duši se mi vzbujajo sladki spomini, spomini zlate dóbe, brezskrbne krasne mladosti.

Moja draga, ljuba babica sedi menda zopet pri peči in pripoveduje pravljice mojim mlajšim bratcem in sestricam, katere je nekdaj meni pripovedovala in katere sem jaz tako rad poslušal.

Sedela je navadno na klopi pri peči, kadar mi je pripovedovala to ali ono pravljico o ljutih Turkih, okamenelih svatih, brezbožnih roparjih, o tej ali oni zanimivi osebi. Jaz sem ji slonel v naročji in poslušal z največjo pazljivostjo, da bi mi ne ušla kar nobena beseda.

Toda, ko mi je pripovedovala kaj iz svoje preteklosti, je mnogokrat hipoma umolknila, in ko sem ji pogledal v veličastno obličje, svetile so se ji v očeh solze ter kapale na njeno velo lice.

Kolikorkratkoli sem jo vprašal, zakaj se joka, je rekla, gladeč mi lase: »Ah! ljubo dete, ko bi ti vedelo, kako mi je hudo za stricem in očetom, jokalo bi tudi ti. Vem sicer, da zaman zdihujem, da bi bila še tu, in pretakam grenke solze, ker predobro vem, da, kar smrt vzame, več ne povrne; vendar si ne morem kaj, da bi ne jokala. O, ko bi ti vedel, kako sta te ljubila oba. Kajpada, tega ti ne veš in ne moreš pomniti; saj že toliko let počivata v hladni, črni zemlji. Vendar moli vsak dan za nju, da bi jima Bog dal večni mir in pokoj, ter se ju večkrat spominjaj, ker sta te ljubila tako gorko!«

Znova so hitele iz njenih trudnih očij svetle solzice srčne žalosti in bolesti, znova je vzdihovala.

Jaz pa sem jo objel in božal njeno velo lice, govoril tolažilne besede, prosil, naj ne joka in žaluje, navdajajoč jo s sladko nado, da sta gotovo že oba v zlatih nebesih pri ljubem, dobrem Očetu.

In nehala je jokati, rekoč: »Bog dal, da je to res, in ljuba devica Marija!«

Nato mi je pripovedovala o ranjkem stricu in dedu.

»Glej! ljubimec moj«, je rekla, »pod to streho si se rodil. To je bila stričeva hiša; pa bila je drugačna, kakor je sedaj. Bila je stara in semtertje že zeló slaba; vendar je stric ni hotel popravljati, ker je bil že star.«

»Popravljajo naj drugi, mlajši, jaz sem že prestar!« je rekal, ako mu je kdo kaj opomnil.

Pri njem je živela tudi njegova sestra Marijana, ki je bila tudi že priletna. Stara že oba, nista mogla sama obdelovati posestva. Radi tega so bile moje hčerke skoro vedno pri njem, da so mu pomagale obdelovati polje.

Ivanko, tvojo mater, je imel najrajši, ker je bila varčna; radi tega ji je dal tudi hišo in jo omožil zelo pridnemu mladeniču, sedaj tvojemu očetu. Tvoj oče je staro hišo podrl in sezidal novo.

Stric in teta sta živela potem pri tvojih stariših in jima kaj pomagala pri delu ali popestovala deco; kajti dela sta bila vajena in brez njega nista mogla biti.

A teta je kmalu umrla, skoraj štiri leta predno si se rodil. Bil si namreč tretje dete.

Jaz sem bila namreč takrat še v oni hiši na barju, kjer sva živela z očetom, tvojim dedom, četudi revno, vendar mirno in zadovoljno.

Dasi sem imela še svoje otroke, ki so bili nedorasli, vendar te je skoro slednji dan prinesel stric k meni in navadno rekel: »Na, stara, tu imaš našega malega kričača! Pa le dobro pazi nanj, da se kaj ne pobije in joka!«

A včasih sem imela še polne roke dela in, ker sem videla in poznala njegovo vročo ljubezen do tebe, rekla sem mu: »Francè, daj, daj, popestuj ga še sam nekoliko, da opravim vsaj najpotrebnejše in najsilnejše!«

Dasiravno se mu je mudilo na delo, kakor je rekel, vendar se ni protivil popestovati te, ampak vzal te je zopet v naročje in šel s teboj pod hruško — žlahtnico — na vrt. Tam si je natlačil pipico tobaka, katera mu je skoro ves dan tičala med zobmi, in te je zibal na kolenih.

Ti si se smehljaj tako ljubko, jemal mu pipico iz ust in jo vtikal sedaj v svoja, sedaj v njegova usta. On pa se je smejal tvoji porednosti, gladil tvoje dolge kodre in se igral s teboj prav otroški.

Kmalu si se naveličal sedeti v njegovem naročju in stekel si od njega po vrtu. Tam si trgal bele kresnice, rudeče petelinčke in druge cvetlice ter mu jih prinašal. Ko je bilo nabranih dovolj cvetk, sta začela viti venec. Oj, kako veselo si skakal tedaj okrog njega, vriskal in se smejal.

Stric, videč tvoje nedolžno veselje, tvoj nedolžni obrazček, smehljaj se je sam in ti okrasil kodrasto glavico s povitim vencem.

Takrat sem stopila na vrt, ker sem bila opravila svoje delo, in ti, zagledavši mene, pozabil si strica in tekel mi naproti, kažoč na venec. Stric se je sedaj ozrl proti nebu in videč, koliko časa je zamudil, dvignil se je in rekel: »Ti paglavček ti, kako je vendar kratkočasen!«

Poklical te je k sebi, vzal zopet v naročje, te dvignil visoko v zrak, poljubil in nato dal meni v naročje, opetovano naročujoč, naj te skrbno varujem, in odšel je, ozirajoč se še vedno na-te nazaj.

Ostajal si potem navadno pri meni ves dan. Jaz sem kaj šivala ali krpala, ti si tekal po vrtu in trgal rožice, ali si sédel sredi vrta v travo in govoril sam s seboj, kakor je to pač otroška navada.

Ko sem pokrpala, poklicala sem te k sebi, vzela te v naročje in te učila peti razne pesmice o Mariji in Jezuščku.

Tako je minil dan, in ded se je vrnil z dela domov. Četudi je bil truden in upehan od težavnega dela in dnevnega napora, vendar se mu je razveselil obraz, ko je tebe zagledal.

Imel je sicer še svoje otroke, a rekla bi skoro, da je tebe bolj ljubil nego svoje.

Poklical te je k sebi, razprostrl roki, vzela te v naročje, poljubil, potem dvigal na kvišku, kar je bilo tebi posebno všeč, da si se ljubko smehljaj v tem veselju.

Večerja je bila med tem pripravljena in posedli smo za mizo. Ded je posadil tebe poleg sebe in se celó še pri večerji igral s teboj.

Zajel je namreč jedi in jo ponudil tebi. Ti si vesel odprl mala usta, kakor mladi vrabec, a on je žlico odmaknil in sam pojedel. Ker smo se tej šali vsi smejali, smejal si se tudi ti. Po večerji te je zopet poljubil in ponudil meni, rekoč: »Na, stara, nesi domov tega malega kodra!«

A ti nisi hotel vselej od njega, in večkrat te je moral sam nesti domov k materi.

Večkrat te je tudi sam prinesel k meni od matere, ki te ni utegnila varovati in si se plazil okoli hiše po prahu.

Bil si star skoro tri leta.

Stric je ležal na smrtni postelji. Jaz in tvoja mati sva mu stregli.

Ti in tvoj starejši bratec Ivanek sta bila v veži in se igrala. Ob tem sta pa vpila in kričala kakor dva mešetarja, ne meneč se za bolnega strica. Tvoja mati je hitela iz sobe vèn in vama ježno ukazala molčati; a ker nista bila še dovolj tiho, hotela je vaju tepsti in spoditi na vrt.

Toda stric ji s slabotnim glasom reče: »Ivanka, pusti fantička, pusti, naj se igrata; saj mi ne dene nič hudo, ker ju tako zelo ljubim. Reci jima rajše, naj prideta k meni, da ju še jedenkrat vidim, svoja ljubljena, predno zatisnem trudne oči. Veš, zdi se mi, da je nit mojega življenja pri kraju, da se skoro, skoro pretrga. Živel sem dovolj — užival ljubezen nežnih unučkov in bil srečen — zato tudi rad umrjem. Pusti ju, pusti, naj prideta k meni moja ljubljena!« Zatisnil je oči in mrzle srage so mu stopile na čelo.

Prišla sta.

Zopet je pogledal in uprl svoje motno oko v vaju. Na njegovo željo posadila sem vaju zraven njega.

Bratec Ivanek, ki je bil zelo boječ, ni hotel dolgo sedeti poleg njega, ampak ga je samo poljubil in silil nato k materi.

Ti pa si sedel in ga gledal tako milo, kakor še nikoli, vprašajoč ga, zakaj ne gre s teboj na vrt, kjer bodeta nabirala in trgala cvetlice ter jih povijala v venec; zakaj neki leži na postelji, dasiravno je še dan. Obljuboval si mu, da bodeš priden in ga vse ubogal, a nič ni pomagalo.

Stric ti je le s slabim glasom odgovoril, da ne more spolniti tvoje želje, ker je bolan.

A ti, ne umeč ga, si silil od njega in hitel na vrt, natrgal rož ter mu jih prinesel. Vendar ni mogel stric več viti venca s teboj, kakor si hotel. Žalosten si nato povesel kodrasto glavico in mu ponudil kruha. Stric tudi tega ni hotel.

Začudeno si pogledoval zdaj tega, zdaj onega ter dejal: »Na, stric so hudi.« Potem si silil k meni.

Pa stric ni bil hud. Z zadnjo močjo je dvignil roko ter ti pogladil lase in lice.

Vesel, da stric ni hud, si ga poljubil na čelo in se nedolžno, ljubko smehljajal.

Stric, videč tvoj ljubki smehljaj, nasmehne se tudi. Ob tem smehljaju te še jedenkrat z motnimi očmi pogleda, potem jih zaprè in ni jih odprl nikdar več.

Kmalu za njim je šel tudi ded.

Sedaj si imel samo še mene od vseh, ki so te najbolj ljubili in negovali, ker reči moram, da te mati ni nikoli posebno ljubila.

Radi tega si se mene oklenil z vso ljubeznijo otroškega srca. Ljubil si me bolj od lastne majke, bolj od dobrega očeta, kateri te seveda ni utegnill negovati, a ljubil te je in te ljubi še vedno zelo prisrčno.

Imel si še nekaj bratcev in sestric, a ljubil me ni nobeden od vseh gorkejše nego ti; baš tako nisem ljubila tudi jaz nobenega bolj kakor tebe in te ljubim še sedaj, ko nisi več malo, nežno dete, ampak mladenič, še vedno tako goriko in prisrčno kot nekdaj.«

Ob tem mi je pogladila lase in zopet so močile svitle, a grenke solzice britke žalosti njena vela lica ter kapale na moj obraz. Milo sem gledal ubogo, trpečo babico in ob tem pogledu se je tudi meni užalostilo srce. Tudi meni je solzilo oko solze pomilovanja, da so se združile s solzami drage babice v potrditev in spomin najine nerazdružljive — sladke ljubezni. A pri vsem tem sem jo vendar - le tolažil. Bila je zopet vesela in vesel sem bil tudi jaz.

Njena in moja lica se sicer dan na dan starajo, a najina ljubezen živi in plameni, kot svetijo zvezde na nebu, z neugasljivim ognjem globoko v najinih srcih.

In ta spomin na predrago mi babico mi osladi marsikatero bridko urico življenja, saj me navdaja sladko čuvstvo, da me je vsaj jedno bitje na svetu najgorkejše ljubilo.

Bodi ti drag spomin, ljuba babica, in da se zopet snideva.

Vinko Lipan.

